

שמעתא עמיקתא

גליון תכ"ה | תש"פ | קהילת הניכי הישיבות | רמות ב'

הלכות מצויות בשעת מגיפה (א)

גליון מיוחד עקב התפשטות נגיף הקורונה

למנוע התכנסויות

יש למנוע מהתכנסויות גדולות אף בתפלה בצבור וכדו'. (עיי' באגרות הרע"א (סי' עא) שכן הנהיג בזמנו שלא יהיו בבהכ"מ יותר מטי"ו איש, ואף כתי' שיש מקום למנוע שוטרי שיעמוד על פתח בית הכנסת ע"מ לעקוף על שמירת ההוראה). והכל לפי הוראות השלטונות בכל מקום ומקום וכמו שנבאר להלן.

הרבה להימלט ממקום מגיפה

אם יש מגיפה בעיר (ר"ל), אם ניתן, יש לברוח משם, ויש לצאת בתחילת הדבר ולא בסופו. (מהרי"ל סי' ט), רמ"א (יו"ד סי' קטז סעי' ה), דלא כמו אלו שדקדקו מזה שלא אמרו בבב"ק שם לענין מגיפה לצאת לעיר אחרת כמו שאמרו שם לענין רעב, שבדבר לא אומרים שיצא לעיר אחרת. ועיי' במהר"ם פאדוה (סי' טו). ויש בזה אפי' חיוב. [ש"ש (בי"ק פ"ו סי' כו)]. אלא שחיוב זה הוא אם אין בידו להיות בביתו ע"מ להינצל מהמצב של סכנה, אבל אם בידו לעשות כן י"א שאין חיוב לברוח והוא רק עצה טובה. [זרע אמת (יו"ד ח"ב סי' לב ד"ה הרי נר)]. ובזמננו שהמגיפה התפשטה בהרבה מקומות בעולם אין כ"כ אפשרות לברוח ואדרבה לפי החשש הדקות ע"י טיסות למקום למקום הוא גבוה, ולמעשה הכל לפי המקום, הזמן וסוג המגיפה. (ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון תמ"ג).

הרבה להישמע להוראות ע"מ למנוע הידבקות

חובה להישמע להוראות השלטונות ע"מ למנוע התפשטות של נגיף, כי אסור לסכן את עצמו ואחרים. וכל אור"א מחויב לנהוג לפי הוראות המדינה שנמצא בה. וכבר גדולי עולם בשעתם שיתנו פעולה עם הרשויות והפליגו בהזרות ע"מ לעצור מגפות שפרצו בזמניהם. [טעם החובה היא כי ההוראות הם מבוססות ע"י רופאים וכבר במבואר בסימן תרי"ח דרופא אפי' עכו"ם נאמן במקום חשש סכנה. ואע"פ שיש מדינות שמקלות יותר בכללים אלו, מחויב לעשות כהוראות המקום שנמצא שם כי יש בה משום תקנת המדינה כמבואר בסמוך. ועוד י"ל דלפעמים הוי בכלל ספק סכנה ולחומר. ועוד טעם לחיוב זה הוא ע"פ החת"ס (ח"מ סי' לד) שכת' שתקנות שנעשו ע"י שלטון לטובת הצבור למנוע אסונות ואם לא נעשו על דם היה חיוב עלינו לעשות כזה, אסור לעבור עליהם, ואין לזה שייכות לד"ד. וכן הוא בשבט הלוי (ח"י סי' רצא) ובפתח"ש (ח"ד עמ' ד). וכן הורו גדולי הפוסקים שליט"א עתה מחמת התפשטות נגיף הקורונה. ועיי' באגרות הרע"א (סי' עא) שיתייף פעולה עם הרשויות ע"מ למנוע המגיפה. ועיי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון תמ"ג].

הרבה לרשויות על מי שאינו שומר על ההוראות

מי שאמרו להיות בבידוד ואינו עושה כן, כיון שמסוכן על הרבים אם אפשר יש להתרות בו ואם לא שמע או שלא היה אפשרות להתרות בו, יש למסרו לרשויות. (עיי' ברמ"א (ח"מ סי' שפח סעי' יא), בפתח"ש (ח"ו פ"ד אות ו) ובאג"מ (אור"ח ח"ה סי' ט אות יא), ואכמ"ל. וכן הורה הגר"ח שליט"א עתה מחמת התפשטות נגיף הקורונה).

מקביעת תענית

מתקנים תענית צבור בשעה שהתפשטה מגיפה. (שו"ע (סי' תקעו סעי' ב). ומי"מ עיי"ש שמגיפה פירושו שמת עכ"פ א' מחמש מאות איש מהדרים בעיר. ובסי' במגיפת הקורונה עכ"פ במקומותינו רחוק מזה, ועיקר ההוראות הם כדי למנוע ההתפשטות. ועיי' בדברי מלכיאל (ח"ב סי' צ ד"ה ועיקר) משי"כ בזה. ועיי' עוד בשמעתא עמיקתא גליון תכ"ג). ומי"מ בזה"ז אין מתקנים ת"צ כלל בשעה שהתפשטה מגיפה כי חששו שישתכנו בשעת המגיפה מחמת חולשה הנגרמת מחוסר אכילה ושתיה. (מ"א (סי' ק) כי מוסה הוא דכשאינו אוכל ושותה קולט ח"ו שינוי האויר. וכן פסקו הערה"ש (אות ט) והמ"ב (סי' ק). וכן הביא הברכ"י (אות ד) ושכן אמרו בשם האר"י ז"ל. ומלשון המ"א שכת' שהאיננו אין מתענים כלל, וכן מסתימת הברכ"י משמע שאף באופן שלא ידוע שיש חשש סכנה מי"מ נהגו שלא לצום משום שמצינו בה חשש סכנה).

לצום בשאר תעניות כשיש מגיפה

אע"פ שלא קובעים תענית מחמת דבר משום חשש סכנה, בצומות אחרים כגון תענית אסתר וכדו', אם לפי הרופאים אין מניעה כלל לצום כי אין הדבר מעלה חשש ההדבקות בנגיף, נראה שאין לפטור מהצום. והכל לפי הענין. [כי אין זה דומה להא דלעיל שיי"ל שחששו לתקן צום בעיתים אלו שלא יבואו לידי סכנה משא"כ צום שחיובו מטעם אחר. וכן נראה מהבה"ל (סי' תקדס (ס)).

פרישות

אע"פ ש"י"א שיש חובת פרישה בשעת צרה (רמ"א (סי' רמ סעי' יב)), מי"מ בשעת מגיפה אין חובה, עכ"פ אם לא התפשטה ממש. (עיי' בא"ר (שם אות כ) בשם שכנה"ג (הגה"ט אות ד) שגוררים תענית דוקא על צרות דומיא דרעב כגון על הירקון ועל השדפון והמונות, אבל בשאר צרות כגון דבר וחרב בר מינן וכיוצ"ב מותר. ועיי"ש שהביא שיש חולקים, אולם משמע מדבריו דס"ל שכן העיקר הלהכה. והשעה"צ (סי' תקעד אות ח) הביא דברי השכנה"ג, אולם משמע שם דלא ס"ל ממש כדבריו, ומי"מ עיי"ש די"ל דתעניות אלו בלא"ה י"ל שאינם אלא ממדת חסידות. ועיי"ש בצ"מ (ח"י"ג סי' כא) שהאר"ך בזה וכת' לענין שעת מלחמה שאין לאסור. ולפי"ז יש מקום להקל בזה עכ"פ כל שלא התפשטה מגיפה ממש (ומבואר לעיל שמגיפה ממש היינו א' מת"ק מת ר"ל) בפרט שלפעמים יכול הדבר לגרום למכשול. וכתבנו עוד מזה בסי' בקונטרס קדושת הבית ואכמ"ל].

אבילות על קרובים בימי מגיפה

בעת הדבר אין מתאבלים, כי יש לחשוש שמחמת פחד "ביעתותא" יבא לידי סכנה. (מהרי"ל (סי' מא) והביאו הרמ"א (יו"ד סי' שעט סעי' יא) וכתב שקצת נהגו כן. וי"א שאם חלו הרבה בני"א אף אם לא מתו מורה הדבר על שינוי האויר וקלקולו ולא מתאבלים. [דברי מלכיאל (ח"ב סי' צ)]. ואם עבר הדבר תוך שלשים יום צריך להתאבל. [פת"ש (סי' שצו ס"ק ג) בשם חת"ס (סי' שמב)].

ריבוי תפילות ונתינת צדקה לעצירת המגיפה

בשעת מגיפה מרבים בתפלות, באמירת הקטורת ובצדקה וגזרין תענית בפדיון ומחלקין אותו לעניים. [ערה"ש (סי' תקעו אות ט) ע"פ הוזהר (בראשית דף ק). ועיי' באגרות רע"א (שם) בענין איזה תפלות לומר].

להימנע מהזכרת שם המגיפה

י"א שיש להימנע שם המגפה בשעתה ואף לאחר שהיא חלפה. (עיי' בבן יהוידע (נדרים מא:); שהביא ע"פ דברי הש"ס בנדרים שאין להזכיר שם של מחלה, וכת' לבאר כי על כל מין חולי יש ממונה בפני"ע ואלו הממונים על חולי זה מידתם להתפעל בשומעם שם החולי הזה כפי בני"א, שאז יכבידו החולי על כל אותם בני"א שהם חולים בו. ובטעמי המנהגים (עמ' תקע) בשם ספר המאור הגדול כתי' שאם יש ח"ו מגפה בעולם, הוא סכנה ליותר שם המגיפה, אפי' אחר המגיפה].

נגיף הקורונה וסכנתו

התפשטות נגיף הקורונה וסכנתו

נגיף הקורונה (COVID-19) המתפרץ בימים אלו בעולם, מדבק בני"א ששוהים בקרבת מקום או באים במגע עם נושא נגיף זה. לפי מקורות שונים לעת עתה רוב האנשים הנדבקים (כ- 80%) אין להם צורך בטיפול רפואי וברוב המקרים מדובר במחלה קלה. עד 20% מהחולים המאובחנים מפתחים סיבוכים ושיעור התמותה (ר"ל) הינו כ- 2% - 4%. לפי הנראה המחלה קשה יותר בקרב מבוגרים ואנשים הסובלים מפגיעה במערכת החיסון וממחלות כרוניות דוגמת סכרת או מחלת לב. שיעור התמותה אצל מבוגרים מגיל ששים הוא כ- 8% ומגיל שבעים הוא כ- 15%. ואצל הסובלים בעיות רפואיות שונות הוא בין 6% - 11%. [עיי' מקורות שונים].

סימפטומי המחלה הם, חום, בעיות נשימתיות, שיעול וכו'. ועל כן מהנחיות הרשויות שהמרגיש סימפטומים אלו עליו להיכנס לבידוד בית ומניעת מגע עם בני המשפחה. למדוד חום פעמיים ביום ולהודיע לגורמים ע"מ להיבדק אם אכן נושא את הנגיף.

הוראות השלטונות למניעת ההתפשטות

בעולם מחייבים את החולים להיות בבידוד עד שיתרפאו, וכן את אלו שהיו בקרבתם כמו כן הנושאים את הנגיף אפילו אם חשים בטוב, או מי שיש להם סימפטומים המצביעים לנגיף, חייבים להיות בבידוד באופן מידי למשך שבועיים למנוע הדבקות. ובמידה שמתברר שאכן הינם חולים, הרשויות באר"י ממנים אחראים לאתר את אלו שהיו בקרבת החולה ע"מ להודיע להם שיכנסו לבידוד באופן מידי. אע"פ שאין בכח ההוראות אלו למנוע התפשטות מוחלטת, מ"מ הדבר מציל חיים כי ע"י מניעת התפשטות מהירה, ניתן לתת לחולים טיפול תומך מיטב. [עיי' מקורות שונים].

המלצות למניעת ההתפשטות

מלבד ההוראות שהרשויות מחייבות, יש הנחיות והמלצות ע"מ למנוע התפשטות הנגיף, כגון לשמור על היגיינה, לבישת כפפות ומסכות פנים, לשמור כל מרחק בין אנשים, לא להתאסף מעל כעשר איש (יש מהוראות העלויות להיות חיוב, כל מדינה לפי מה שהיא). לאוכלוסיות בסיכון, קשישים, אנשים עם מחלות כרוניות קשות בכל גיל, מחלות של דרכי הנשימה, חולים במחלות ממאירות ומחלות עם פגיעה במערכת החיסון וכדו', יש להקפיד ולהימנע ככל הניתן לצאת מהבית ומאירוח אנשים בבית.

הרבה להישמר בשעת סכנה

איסור להכנס במצב של סכנה

חמירא סכתא מאיסורא. [נחלין וי]. ועל כן יש לזהר מכל דברים המביאים לידי סכנה, ויש לחוש יותר לספק סכנה מלספק איסור, ואסור לסמוך על הנס או לסכן נפשו וכל כיוצא בזה. [רמ"א (יו"ד סי' קטז סעי' ה) ושו"ע (ח"מ סי' תכז). ועיי' בגב"י (יו"ד תנ" סעי' ז) דמ"מ לצורך פרסה שרי לסכן עצמו כי התורה התירה זאת (ומשמע מדבריו דאפי' סכנה גדולה), עיי"ש. והביאו האבני"ז (אור"ח סי' תכז אות יא). וכ"כ הקרן אורה (מו"ק ד' ד"ה שוב). ועיי' באג"מ (ח"מ ח"א סי' קד) שכתב שמותר להתפרנס אף כשיש חשש סכנה באופן רחוק. ועיי' ברמ"א (ר"ס קד) שמבואר שאסור להסתכן לצורך מצוה, והארכנו בזה בסי' בשמעתא עמיקתא בגליון פ"ח. ועיי' עוד במעיל צדקה (סי' כו ד"ה נחזור) דהיכן שאדם רשאי ללכת ולא יאישטן משום איסור להכנס לסכנה פעמים שאף את בניו מותר לקחת עמו (ושם מיידיר לענין עלות לאר"י), עיי"ש].

מהתורה או מדרבנן

איסור זה הוא מה"ת משום (דברים פ"ד פס' ט) "ונשמרתם מאד לנפשותיכם". [עיי' ברכות (ב):]. ובט"ז (אור"ח סי' סו ס"ק א) גם מבואר שהוא מה"ת. וכן הוא בזר הרקיע (מצוה ק"ח) וברשב"ש (ר"ס א ד"ה הצעיר). ומכל מקום במקום שיש חשש סכנה יש בזה איסור מדרבנן. [אג"מ (ח"מ ח"ב סי' עז). ועיי' בדרכ"ט (סי' קטז ס"ק ט). והארכנו בזה בסי' בשמעתא עמיקתא גליון ק"פ].

נדר סכנה

כל דבר שהעוה ונהיגים לעשות כן ולא לחוש משום סכנה, מותר לאדם לעשות כן דשומר פתאים ה'; ומה שקצרה די האדם לדעת ולזהר ממנו הקב"ה שומר עליו. אולם דבר שהעולם חוששין לו משום סכנה הרי הוא בגדר סכנה. (הגרשו"א זצ"ל (ש"ש פ"ב הגה ב). ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון ק"י].

דינים מיוחדים בשעת מגיפה

איסור לכנס עצמו בשעת מגיפה

מי שעלול להסתכן מחמת מגיפה וכדו', עובר על "ונשמרתם" כמבואר לעיל. ומי"מ במצב שיש בו חשש רחוק של סכנה, אין בו משום "ונשמרתם", ועיי' מותר לטוס למקום שהחשש הדבקות קיים באחוזים נמוכים אע"פ שהם גבוהים מאשר ממקום מוצאו. והכל לפי הענין. [ואפי' באופן שמותר לחלל שבת ע"מ להצילו, מי"מ עיי' הדין מותר לו להכנס למצב זה וכמו שבארנו להלן. ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליון שכ"ג].

איסור לכנס אחרים

אם מסכן אחרים כגון שעלול להדביק אחרים, עובר אף על "לא תשים דמים", כי נצטוונו במצוה זו להסיר כל מכשול העלול להביא אחרים לידי סכנה. [נרמ"ם (רוצח פ"א ה"ד). וי"ל שגם עובר על עזר שבתונו כמו שבארנו בסי' בשמעתא עמיקתא גליון תמ"ג].

להכנס לבידוד בזמן מגיפה

אמרו חז"ל שאם יש דבר בעיר "כנס רגליך", כלומר הסתגר בביתך ואל תצא לחוץ. ואם יש רעב בעיר "פור רגליך", כלומר לך לחפש מזון. [בי"ק (ס): ובה"ל (סי' תקדד ד"ה דבמקום חולין)]. ואם יש צורך לצאת עכ"פ ילבש מסיכה סביב לחוטמו ופיו. [עיי' בה"ל (שם) בשם פתחי עולם (שם) סי' ק"ז לענין מחלת החלעי"א, עיי"ש].

יציאא לרה"ר עם מסכה בפנים

הלושב מסכה על פניו ע"מ למנוע הדבקות לעצמו או לאחרים (ומחמת זה מקפיד שלא להסירה ברשות הרבים) רשאי לצאת בהן בשבת במקום שאין עירוב, ויזהר שלא לטלטלה בידו ויקשרנה היטב ע"י קשר עניבה באופן הדוק לפניו. [עיי' בשו"ע (שם סעי' נא) שמונת לצאת במצנפת שתולים בצואר למי שיש לו מכה בידו או בזרועו, וכן בסמרטוטין הכרוכים על היד או על האצבע שיש בה מכה, ע"כ. וביאר המ"ב (ס"ק קפ) שכל אלו אינם נחשבים להם משאוי אלא הם כתכשיט להם, ע"כ. ועיי"ש במ"ב (ס"ק קצב) ובה"ל שסתמית השו"ע שאף אם לא יצא בהם ממעו"י שרי. ועיי' בשו"ע (שם סעי' כד) שאשה יוצאת באבן תקומה [אבן ידועה שכשהיא על אשה לא תפיל], ובמשקל ששקלו כנגדו שלא תפיל, ואפי' לא תעברה עדיין. מבואר שדבר שבא לשמש את האדם אע"פ שאין רפואה בעצם הדבר אלא מניעה מפגיע של חולי וכדו' חשיב מלבוש. ולפ"י נמצאו למדני שתכשיט אין פירושו דוקא דבר הנעשה לנוי, אלא דבר שאדם עונד אותו על גופו ומשמשו. וכ"י בשו"ע (פ"ח אות יא). ולפ"י ח"ה ב"ד דניתן לצרף מניעת הדבקות שאין בו משום הוצאה. בפרט באופן שיש משום חימום הפנים כמבואר להלן. ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון שעי"ג].

יציאא לרה"ר עם כפפות מגומי

הלושב כפפות על ידיו למנוע הדבקות לעצמו או לאחרים (ומחמת זה מקפיד שלא להסירם ברשות הרבים), רשאי לצאת בהם בשבת במקום שאין עירוב ומ"מ יזהר שלא לטלטלם בידיו. [עיי' בשו"ע (סי' שא סעי' לו) ובמ"ב (ס"ק קלט וקמא) שמונת ללבוש כפפות בשבת (ואף נהגו להתיר בזה) והטעם שהם מלבוש גמור שעשויין להגן מפני הקור, אלא שראוי לחוש למחמירים כי לפעמים צריך למשמש בידיו להסיר ממנו כנה או פרעוש העוקצתו וחישינן שמא ישכח ואתי לאתויי ד"א ברי"ה, ע"כ. וגו' ב"ד להתיר לכוי"ע לא מבעי אם מחמס את גופו דשרי לדעה ראשונה וגם לדעה השניה י"ל דכיון שלובש אותם ע"מ לא להדבק אין לחוש שיוציאם, אלא אם אין נימא שלא משתמש לחמם הגוף י"ל כיון שעושה כן ע"מ לא להדבק במחלה לא חשיב משאוי וכמו שביארנו בהגה לדלעיל. וכן שמענו מגדולי הפוסקים שליט"א. ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון שעי"ג].

הרטבת כפפות גומי

מותר להרטיב כפפות גומי או פלאסטיק אף בשעת הדחה כלים וכדו'. [שש"כ (פ"ב אות יד ופ"ד אות טו). וכן הוא באחרות שבת (פ"ג אות ו)]. אבל אסור לרוחצן בכוונה לכבסן. [ארח"ש (שם)].

שימוש בגל' לחיטוי ידיים

מותר להשתמש בגל' המיוחד לחיטוי ידיים העשוי כנוזל הנספג בגוף ללא צורך במים כי בחומר זה אין חשש משום ממרח. [שש"כ (פ"מ אות יד)].

להתרחץ בהמים לאחר טבילת מצוה

עקב המצב מומלץ להתרחץ היטב לאחר טבילה ע"מ למנוע הדבקות, וע"כ במקום טבילת מצוה יש להתיר להתרחץ אחר הטבילה, ואם יש צורך בזה יש להתיר אף במים חמים שהוחמו מער"ש או בשבת בהיתר. ויש להיזהר מסחיתת השיער. [דלא גרע ממש"כ בח"י הרע"א (סי' שז על סעי' ה וסי' שכו) דמצטער רשאי אפי' בשבת לרחוץ כל גופו במים שהוחמו מער"ש. וכן פסק בבח"ל (רס"י שכו). ועיי' באור לציון (ח"ג רכפ"א) שחדר אמבטיה שבבית אינו בכלל מרחץ ולא שייך לנביו גזירת הבתלים. ואי"כ שעתה משום חשש הדבקות יש להקל במקום הצורך בפרט בטבילת מצוה שיש חשש שימנעו מלטבול מחמת זה].

מדידת חום

מותר למדוד חום בשבת באמצעות מד חום כספית. [עיי' בשו"ע (סי' שו סעי' ז) ובמ"ב (ס"ק לו). וכן דעת הגרש"ז (שש"כ פ"מ הגה ג)]. אולם אין להשתמש לצורך זה במד חום חשמלי או דיגיטלי. וכן אין להשתמש במד חום שמכח חום הגוף מופיעות עליו אותיות או מספרים, מחשש מלאכת כותב. ועיי' בהערה. [אורחות שבת (ח"ב פ"כ אות קסו). ומ"מ אם אין בידו להשיג מד חום רגיל וצריך לדעת רמת החום ע"מ לטפל בחולה, נראה שמותר להשתמש בו, כי אינו אלא כתב שאינו מתקיים שלא כדרך כתיבה כמו שבארנו בגליון ת"ד דבכה"ג חשיב מלאכה כלאח"י וידלקנו ע"י עכ"ם או קטן ואם א"א יעשה בעצמו בשנינו]. אולם באופן שהאותיות נכרות כבר לפני השימוש, אלא שהם מתחזקות במגע על האדם, ולאחר זמן חוזרות למצבם הראשון, מותר להשתמש במד חום בשבת. וכמו כן מותר להשתמש בגלאי חום שעל ידי שינוי בדרגת החום משתנה בו הצבע. [שש"כ (פ"מ אות ג)]. ובמדידה שיש חום יש לנהוג ע"פ ההנחיות.

שריית ככפים בחומר חיטוי

אף שאסור לשרות כבסים בתוך מים בשבת, מותר לשרות את הכבסים של חולים במחלה מדבקת בחומרי חיטוי כדי למנוע הדבקות, אבל לא יעשה אחרי שריית הכבסים כל פעולת כיבוס נוספת. [שש"כ (פ"מ אות ו)].

אמירת תהילים עקב המצב

אין צועקים ולא מתריעין בשבת על שום צרה חוץ מצרת המזוונות שצועקים עליה בשבת באמירת ענונו בתפלה. [שו"ע (סי' רפח סעי' ט וסי' תקעו סעי' ז) ומ"ב (שם)]. ועיי"ש במ"ב שפני צרת מזוונות אם תגענין בחול. ומ"מ כתי' השו"ע (שם) שצרת המזוונות היינו כשהולו שהולו דברים של שחורה שרוב חיי אנשי אותה העיר מהם, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרך התגר למכור שוה עשרה בשעה]. ומ"מ אם מחמת אנשים הנמצאים בסכנה עכשיו, מתפללים עבורם בשבת, והכל לפי המקום והזמן והוראות גדולי הפוסקים שבעל אתר ואתר. [עיי' באחרות רבנו (ח"א עמ' קכד) שבשעת מלחמה הורה בעל הקהלות יעקב זצ"ל לומר תהילים].

חובת הצלה בשבת ויו"ט

במקום חילול שבת

מצוה על כל ישראל להציל חבירו במקום פק"י, אפילו שהדבר כרוך באיסור תורה כחילול שבת, דכתיב "וחי בהם" ו"לא תעמוד על דם רעך". [תשב"ץ (ח"ג סי' לו ד"ה וגם הראב"ד) ומ"ב (סי' שח ס"ק ד וס"ק ו)]. ועל כן חולה שיש בו סכנה מצוה לחלל עליו שבת, והזרזי, הרי זה משובח. [יומא (פד:) ושו"ע (סי' שכה סעי' ג)]. ואפילו אם מתקן עמו דבר אחר כגון שפירש מצודה להעלות תינוק שנפל לנהר וצד עמו דגים, וכן כל כיוצא בזה, הרי זה משובח. [שו"ע (שם סעי' ג)].

גדר סכנה

כל שדרך רוב בני אדם לברוח מאותו ענין מחמת חשש סכנה שבו, הרי זה בכלל ספק פקוח נפש. [מנח"ש (תני סי' לו אות ב ד"ה ולענין)]. ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון ק"י]. ופעמים אף מצב שיש בו חשש סכנה אף שעי"פ הדין מותר להכנס אליו ואין בו משום "ונשמרתם" (כמבואר לעיל), מ"מ עדיין דוחה את השבת. [דהנה לא מציינו שבני"א מחויב ללכת להתרפאות ממומחה גדול אף כאפשר לו, כשיש לו רופא אחר המוכן לרפאותו, ומאידך לענין שבת מבואר בפוסקים (עיי' להלן ובשמעתא עמיקתא גליון קפ"ב) שמותר לחלל עבור הבאת רופא ממוחה יותר. והיינו טעמא דכיון שהשבת נדחת מפני פק"י הותר לחלל עבורה אפי' בצד רחוק, ונדולת מו"ז ככתב השו"ע (סי' שכה סעי' ד) דכל שרוליים לעשות לחולה שיש בו סכנה בחול אע"פ שאין במניעת הדבר משום סכנה עבדינן בשבת כיון שהחולי יש בו סכנה. וכעין חילוק זה מבואר בתוס' נדה (מד. ד"ה איהו), עיי"ש. וכן שמענו מחשובי המורים שליט"א].

הרשע לעצמו

החושש לסכנה לעצמו בכל מיני מצבים שיש בהם צד סכנה, אף אם אין דרך העולם לחשוש עליהם, לפעמים הם בכלל סכנה כלפי עצמו, ורשאי לחלל שבת להנצל ממנה. והכל לפי התנאי. [עיי' בנפנת פנתא (ח"א סי' לו) שאדם שמדמה בעצמו בעת המהומה מפני גייס שעי"ז יהיה לו סכנה, מותר לו לעבור על איסורי שבת ולברוח אע"פ שאין בוה סכנה ממש אלא שמתירא הוא מהסכנה, אבל לאחרים אסור לחלל שבת עבורו ובדרך זה כתי' האג"מ (ח"א סי' קכז ד"ה ומש"כ). ועיי' בשמעתא עמיקתא גליון קצ"א].

חילול שבת ע"מ למנוע התפשטות מגיפה

מחללין שבת ע"מ למנוע התפשטות מחלה העלולה להמית אפי' עדיין לא היו מתים מחמתה. [חזו"א (אהלות סי' כב ס"ק לב)]. וכל שדרך רוב בני אדם לברוח מאותו ענין מחמת חשש סכנה שבו, הרי זה בכלל ספק פקוח נפש [כמבואר לעיל בשם מנח"ש], על כן במקום הצורך מחללין שבת ע"מ לאתר מי שעלול להדביק אחרים בנגיף כדי להכניסו בבידוד.

מי שאין הנגיף סכנה אצלו

אף במקום שלכל יחיד כשלעצמו אין סכנה, אלא שעל ידי הוראה כללית של לחלל שבת, עלולה להיגרם סכנה, מורין לחלל אף ליחידים (כשהשעה צריכה לכך). ועל כל אף בני"א שסכנת הנגיף אצלם רחוקה מלי"מ חשיב על עצמו על הכללים ואף לחלל שבת אם יש צורך הכרחי בכך ע"מ שהדבר לא יגרם סכנת חיים עקיפה לאחרים. [עיי' במהר"ל דסק"ל (קו"א סי' ס) שהביא מתוס' (סנהדרין כו. ד"ה משרבו) בשם הירושלמי שיש לעבוד השדה בשביעית ע"מ שיהיה להם לשלם הארנונה למלך, ואע"פ דהויא איסור דאין, מ"מ משום פק"י התירו, דאם ישאל המלך מהם לתת את המס ולא יהיה להם ממה לפרוע ימותו בתפיסת המלך. והוכיח מכאן שבמקום חשש סכ"נ מתירין אף לעשירים לעבוד את הקרקע ולעבור על איסור תורה משום חשש פק"י של יחידים. ועיי' בזה בשמעתא עמיקתא גליונות קצ"א ושכ"ט].

לענות למלפון ע"מ לקבל תוצאות האם נושא נגיף הקורונה

הממתין לתשובה בדיקה האם נושא בנגיף, עליו לענות בטלפון אף בשבת כדי למנוע הדבקות של אחרים, לפנותו מידי ולאפשר חקירה ע"מ לבודד את כל מי שבא עמם במגע ישיר, ומ"מ אם אפשר ע"י עכו"ם או בשינוי צריך לעשות כן. [עיי' בהגה לדלעיל. וכן הורה הגרי"י זילברשטיין שליט"א].

להסתכן לצורך הצלה

להסתכן על מנת להציל אחרים

במקום שצריך להסתכן בגופו בשביל להצילו מסכנה גמורה, אם צריך להכנס בספק פק"י, אינו חייב לסכן עצמו (וגדר "ספק סכנה" תלוי בכל אדם ואדם לפי מה שהוא, במקום, בזמן וכדו', וצריך לשקול הדברים היטב ולא לדקדק ביותר, וכבר אמרו המדקדק עצמו בכך בא לידי כך). [רדב"ז (ח"ג סי' תרכז), פתי"ש (ח"מ"ב שם ס"ק ב וי"ד סי' קנו ס"ק טו) ומ"ב (סי' שכת ס"ק טו)]. ואפי' איסור יש בדבר. [פת"ש (וי"ד סי' רב ס"ק א) בשם יד אליהו (סי' מג). וכ"כ הצ"ח (סי' ס"ט) מה אות יג וח"ס"י סי' ט]. ומ"מ אם אין ספק סכנה ממש יכול להחמיר על עצמו, ולמדת חסידות יחשב לו זאת. [צ"ח"א (שם)]. ועיי"ש שדבר זה נוגע לענין תרומת איבר (כגון כליה) ע"מ להציל את חברו מסכנה ודאית]. וי"א שרשאי להחמיר על עצמו על הכללים אף במקום שיש ספק סכנה אם בידו להציל את חברו בבירור. [אג"מ (וי"ד ח"ב סי' קעד ענף ד סד"ה וא"י) ומנח"י (ח"ו סי' פ)].

סכנתו רחוקה

אע"פ שבמקום ספק סכנה אין עליו להסתכן ע"מ להציל חברו, מ"מ כל זה בספק שקול, אבל אם ע"פ הרוב אין סכנה חייב להציל את חברו (ואע"פ שבסכנה לא הולכים אחר הרוב, מ"מ בנוסף לרוב יש כאן סכנה ודאית של חברו). [שבט הלוי (ח"ח סי' פז)].

חברו תלמיד הכב

י"א שאם מי שבסכנה הוא ת"ח אע"פ שגם באופן זה אין חיוב לסכן נפשו עבורו, מ"מ יש בזה מצוה ועכ"פ רשות לסכן א"ע עבורו. [צ"ח"א (ח"ט סי' מה אות יד)]. ומ"מ אסור להיכנס בסכנה ודאית להרג אף עבור הצלת ת"ח. [אג"מ (וי"ד ח"ב סי' קעד ענף ד ד"ה וא"י)].

תפקידו להציל (אנשי הצלה וכו')

כל זה במי שאין תפקידו להציל ולחלץ, אבל מי שתפקידו להציל ולחלץ אינו נפטר מלהציל את חברו אף במקום שיש ספק סכנה ולמצוה רבה יחשב לו. [צ"ח"א (ח"ט סי' זי פ"ה וח"ב סי' נז)]. ובשבט הלוי (ח"ח סי' רגא אות ז) כתי' שאסור לרופאים שיכולים להועיל לחולים לברוח ולהסתלק מתפקידם אע"פ שהם חולים עם מחלה מדבקת מסוכנת, רק ישמרו עצמם ככל האפשר שלא להדבק תקנת הרפואה בעתים הללו. וי"ל דכן אנשי ביטחון חייבים אף להסתכן בספק סכנה כדי להציל חבריהם מודאי סכנה כך כד דרכה של מלחמה. ובדרך זה כתי' בצ"ח"א (ח"ב סי' נז וח"ח סי' טו פ"י ס"ק ג ו). וכן כל כיוצא"ב. ויש לדון דכיון שמצניז דמפני תיקון המדינה וצורך הנהגתה עכ"פ מותר להסתכן, אי"כ במקום שיש מכת מדינה מחמת מקרים של סכנה החוזרים על עצמן, ממילא ע"י התערבותם של אלו שבידם להציל יש משום תקנת המדינה ועל כן מותרים להסתכן עבור זה (ואפשר שגם חיוב יש בדבר). והכל לפי המקום והזמן. והארכנו בזה בס"ד בגליון רל"ו].

במקום סכנה של רבים

במקום שיש משום הצלה של רבים, אם בידו להצילם, סכ"נ של רבים דוחה סכנה של יחיד. [חזו"א (וי"ד סי' טס ס"ק א ד"ה ויש, וסנהדרין סי' כה). וכ"כ באג"מ (וי"ד ח"ב סי' קעד ענף ד ד"ה וא"י)].

המידע הרפואי והנחיות שבגליון זה הינם כללים בלבד ואינם תחליף ליעוץ רפואי והנחיות הרשויות המקומיות

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבועמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': *6761 יש להקיש 3-3-1 שלוחה 65

ניתן לתרום דרך "נדרים פלוס" - יש להקיש: 1. קופות נוספות 2. הניכי ישיבות רמות ב' 3. גליון שמעתא עמיקתא

הגליון נתרם בעילום שם להצלת התורם ומשפחתו - לשאלות והערות ניתן להתקשר לפל' 052-767-0503

© שמעתא עמיקתא - להפצת הגליון במקום מגוריהם או לימודכם נא לשלוח בקשה לדוא"ר: Amikta571@gmail.com

